Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 866 — ՈՒՐԲԱԹ 21 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1886 (Ռ. Տ.) 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1886 — 5 ՐԻՊԻԼ ԷՎԷԼ 1304

20 ՓԱՐԱ (ՄՇՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԵՒ ԻՍԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ՄԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՍ
ՄԵՐ ԵՒ ԻՍԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
Պալաթ իա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ

20 ՓԱՐԱ (ՄՇՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ)

ԳԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արժէք	200
» »	Վեցամսեայ	» »	100
» »	Եռամսեայ	» »	50
Դուրսը,	եւ արտաքսեալ		
	Թղթատարով տարեկան	»	240
Դուրսը,	եւ արտաքսեալ		
	Թղթատարով վեցամսեայ	» »	120
Օտար երկիրներ,	տարեկան	Ֆրանկ	56
	վեցամսեայ	»	28

Դրամը ղրկուած լրագրոյ համար ծախքը Տօքտուրեան վրայ է։
Անձնագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն չեն Ընդունիր։

Les annonces sont reçues à l'Eastern Agency place Karakeuy Démirkapou Han Constantinople.

Կ. ՊՈԼԻՍ, 20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1886

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

(ՆՇԱԾ 25Դ ՄԻՆՉԵՒ 29 ՆՈՅԵՄ.)

ԱՌԻՒԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

(ՀԵՌԱԳԻՐ «ԹԱՅՄԱԶԻ», «ԹԱՆԻ», ՀԱՎԱՍԻ.)

Վիեննա, 26 Նոյմ.—Եւրոպական կառավարութիւնը այս պահուս խորհրդակցութիւններ կունենան՝ օրինական վիճակ մը վերահաստատելու համար ի Պուլկարիա, և կը ջանան համաձայնիլ նոր Իշխանի մը վրայ, քանի որ Ռուսիա բացարձակապէս կը մերժէ ճանչել Սոպրանյէի օրինաւորութիւնն եւ յիսա չկայ որ փոխէ զիւր որոշում։ — Նեմանպէս խորհրդակցութեանց նիւթ կը լինի Պուլկարիոյ և Բուլգարիոյ միացման խնդիրն, որ Կ. Պոլսոյ Դեսպանախորհրդին մէջ լուծուած է միմիայն անձնական միացման ձեւով և հինգ տարուան համար։

—Վիեննա, 26 Նոյմ.—Բուքրէշէ Դորեսթէ-ոյ Նամակներ կը ստանայ Պուլկարիայէն որը ցոյց կուտան թէ Մինկրելիոյ Իշխանին ընտրելիութիւնն օրըստ քիչ համակրութիւն կը գտնէ երկրին մէջ։ Օլոմէնպուրկի Դքսին ընտրելիութիւնն աւելի նպաստաւոր կերպիւ պիտի ընդունուի։

—Սոֆիա, 26 Նոյմ. — Նախարարաց Խորհուրդն որոշեց թէ պուլկար Պատգամաւորութիւնն, որ կը բաղկանայ Պ. Պ. Սգոյլիովիչ, Կրաբէֆէ և Վալչէֆէ և որ պիտի այցէ մեծ Տէրութեանց մայրաքաղաքները, չաբաթ օր ճամբայ ելնէ և նախ Վիեննա երթայ, ապա Բեռլին, Պրուքսէլ, Պերլին, Լոնտոն, Բարիզ, Հռոմ և Կ. Պոլիս։ Պատգամաւորութեան պաշտօնն է յայտարարել թէ Մինկրելիոյ Իշխանին ընտրելիութիւնն անհնար է։ Խնամակալութիւնն առաջ կը դնէ Ալէքսօ բաշայի եղբօրորդի Վոկորիտէս Իշխանին անունն, որ ռուսասէր է և որ Պ. տը Կիրսի և Պ. տը Նէլիտոֆի համակրութիւնը կը վայելէ։

—Սոֆիա, 26 Նոյմ. —Զինուորական վարժարանին դասագրութեան վրայ կատարուած դասական քննութիւնն հաստատեց թէ դասագիրքը մոռացիր էին սպանել խնամակալները, պատերազմական գործոց Նախարարն և Բարոֆ հաղարապետը։ Կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի Տէրութեանց հաղորդել իւր քննութեան արդիւնքն, որ կը հաստատէ թէ Բաւպարս զօրավարն եղած է թեղադրիչ այս դասագրութեան։

—Սոֆիա, 27 Նոյմ. — Բանիձա հաղարապետն երեքշաբթի Պուլկարէ ստացաւ պիտի գայ՝ Նախագահէնս զինուորական ատենին որ պիտի դատէ զինուորական վարժարանին դասագիրքերը։

—Պուքրէշ, 27 Նոյմ. —Զաքարիա Սգոյանոֆ և Պաղենպերկի Ալէքսանդր Իշխանին կուսակիցներէն ուրիշ չորս հոգի կ'երթան ի Հալիկէնպէրկ, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Իշխանին հետ։

—Պուքրէշ, 28 Նոյմ.— Պաղենպերկի Ալէքսանդր Իշխանը ծանոյց Պատուիրակութեան, որ մոռգիր էր այցելութիւն մը տալ երեն, թէ չկրնար ընդունիլ զիրենք։ Պ. Սգոյանոֆ միայն, որ Իշխանին անձնական բարեկամն է, Հալիկէնպէրկ պիտի երթայ։

—Սոֆիա, 27 Նոյմ.—Այսօր, Բիրոդի առման տարեդարձին առթիւ, դոհանական աղօթքներ կարդացուեցան և զօրահանդէս եղաւ։ Շնորհաւորական ուղերձ մը ղրկուեցաւ առ Ալէքսանդր Իշխան։

—Լոնտոն, 28 Նոյմ.— Օրտերէզը կ'իմանայ թէ գերման կառավարութիւնը մեծ փութաջանութեամբ կը գործէ այն կերպիւ կարգադրելու համար պուլկարական խնդիրն որ թէ Ռուսիոյ և թէ Աւստրիոյ իրաւացի պահանջմունք գոհացում ստանան։

—Պրուքսէլ, 27 Նոյմ.— Ռուսիոյ արտաքին գործոց Նախարարութեան բերան Նոլրադերը, խօսելով Գերմանիոյ Զարեւորհանաց ժողովոյ բացման ճառին վրայ, կ'ըսէ։ «Անոնք որ կուզեն արգելել զՌուսիա իւր շահերը պաշտպանելէ ի Պուլկարիա և անդ յաղթանակել տալէ իւր արդար իրաւունքները, թո՛ղ իրենց մարքն հանեն Գերմանիոյ դաշնակցութիւնը վայելելու գաղափարն։ Այս ազդարարութիւն անշուշտ իւր արդիւնքը պիտի ունենայ ի Լոնտոն, ի Վիեննա, ինչպէս նաև ի Սոֆիա։»

—Լոնտոն, 26 Նոյմ.— Ռուսճուքի ֆրանսական հիւպատոսն հրաման ստացաւ իւր կառավարութենէն պահել ռուսական հիւպատոսարանին դիւանական թուղթերն և իւր պաշտպանութեան ներքև առնուլ ռուս հպատակները։

—Սոֆիա, 25 Նոյմ.—Կոստան էֆէնտի, Բ. Դռնէն ստացած հրահանգաց համաձայն, այսօր բացատրութիւն պահանջեց Պուլկար կառավարութենէն սա իրողութեան վրայ թէ Բուլգարիոյ սահմանագլուխները կամրացուին, որպէս կը հաստատէ սահմանագլխոյն թուրք զօրաց հրամանատարին մէկ զեկոյցն, և թէ տասն երկու հազար զինուոր հաւաքուած են Մակեդոնիոյ սահմանագլխոյն վրայ՝ Մակեդոնիա մտնելու մտադրութեամբ։ Պուլկար կառավարութիւնը պատասխանեց թէ այդ տեղեկութիւնք անհիմն են բոլորովին, և թէ ինք ուրիշ մտահոգութիւններ ունի քան սահմանագլուխը զօրացնել կամ Մակեդոնիա մտնելու գաղափար մտուցանել։

—Սոֆիա, 25 Նոյմ.—Մինկրելիոյ Նիդոլա Իշխանին ընտրելիութիւնն այնքան քիչ համակրողներ կը գտնէ որ Ռուսիա անշուշտ ի բաց պիտի թողուցանի, եթէ չուզեր նուաստացուցիչ անյաջողութեան մը մատնուիլ։ Խնամակալը և Նախարարը երբէք լրջմտաբար նկատողութեան առած չեն զայս ընտրելիութիւն, հապա միշտ համոզուած են թէ Մինկրելիոյ Իշխանն առաջարկուած է ծածկելու համար ուրիշի մը (Ռուսիոյ) թագուն նպատակները, կամ թէ ակներեւ թշնամանք մ'ընելու համար Պուլկարաց։ Նոյն իսկ Պ. Քաբրավէլոֆ, ծանօթ իւր ռուսասիրութեամբ, անհեթեթ կը գտնէ զայս ընտրելիութիւն։ Խնամակալը ի գործ պիտի դնեն իրենց ազդեցութիւնը Դպասուելու համար Օլոմէնպուրկի Ալեքսանդր Իշխանին ընտրելիութեան, կամ իրենց ազակցութիւնը պիտի տան Տէրութեանց կողմէ նշանակեալ ոևէ Իշխանի որ ծանօթ լինի իւր դիրքով, բարոյական նկարագրով և բարեհամբաւութեամբ։ սակայն երբ Պուլկարիա անգամ մը իւր գլուխ ունեցաւ Իշխան մը որ տիրելու հնչակ ստացաւ իւր արիասրտութեամբ, տաղանդներով ու ժողովրդականութեամբ, ա՛լ չի կրնար հաւանիլ որ կառավարութեան դիմէ յանձնուի անծանօթ ու անարժանաթ բախտախնդրի մը (Մինկրելիոյ Իշխան)։

—Կ. Պոլիս, Նոյմ. 25. — Զօրավար Բաւպարս տեսակցութիւններ ունեցաւ ամէն դեսպանաց և Պուլկարաց Էկզարքին հետ, որում յայտնեց թէ Պուլկարը չերմեռանդաբար կը սիրէն զՄարն, և թէ իրաց արդի տարաբաղդ վիճակին միակ դարմանն է պուլկար Խնամակալաց և Նախարարաց պաշտօնազրութիւնը։

—Սոֆիա, 29 Նոյմ.—Բ. Դռան խորհուրդ տուաւ Խնամակալութեան որ ի բաց թողու Տէրութեանց քով Պատգամաւորութիւն մը ղրկելու գաղափարը, քանի որ ինքն իսկ կը բանակցի Ռուսիոյ հետ՝ վերջ տալու համար պուլկարական ապստամբութեան։ Խնամակալութիւնը պատասխանեց թէ իրաւունք չունի արգելուլ պատգամաւորութեան պաշտօնն, և թէ համոզած է որ Տէրութեանց առաջ պարզելով երկրին վիճակը՝ կը դիւրացնէ Բ. Դռան ձեռնարկած գործը։

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՊՈՒԻՏՍ-ԲԷՅԳԻ

Հունգարական Պատուիրակութեան Ծանձնաժողովոյ Նոյմ. 25 ի Նստին մէջ կարդացուեցաւ Տր. Ֆալբի տեղեկագիրն արտաքին գործոց վրայ և ընդհանուր հաւանութեան արժանացաւ։ Տեղեկագիրը կը հաստատէ նախ թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ մէջ ի՛նչ վիճակն հաւանութեամբ ընդունուեցաւ պուլկար ժողովրդեան մաքառումն ի պաշտպանութիւն իւր ազատութեան և անկախութեան։ ցաւ կը յայտնէ ապա թէ Ռուսիա, որ, մինչ տէրութեանց հետ, երաշխաւորած է զայս ազատութիւն և անկախութիւն Պերլինի դաշնագրով, այժմ ամէն միջոցներով կը ջանայ բնաջինջ ընել զայն։ Պերլինի դաշնագրոյն թէ սահմն և թէ ոգւոյն համաձայն, ոչ մէկ տէրութիւն պարտի դերիշխան դիրք մը բռնել Պալքանեան թերակղզւոյն մէջ։ Տեղեկագիրը կը յայտարարէ թէ ցորչափ մի միայն սպառնալիք լինին Պուլկարիոյ անկախութեան, աւստրիական կառավարութիւնը պիտի շատանայ իւր բարոյական ազակցութիւնը նուիրելով առ Պուլկարիա։ սակայն այս եւս մեծ բան մ'է ինքնին, որովհետեւ կասպացուցանէ թէ պուլկար դատն եւրոպական դատ մը կը լինի, և թէ Աւստրօ-Հունգարիա, որպէս յատակօրէն յայտարարեց Կոմս Քալնոքի, չպիտի վարանի որոշ դիրք մը բռնել ի պաշտպանութիւն այս դատին։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ դոհութեամբ լսուեցաւ արտաքին գործոց Նախարարին յայտարարութիւնն թէ Պուլկարիոյ և Բուլգարիոյ միացումն, օրինական միջոցներով, աւտրօ-հունգար միապետութեան շահուց վնասելու հանգամանք չունի։ Փափաքելի է մանաւանդ զի այս միացում, որ սկզբամբ միայն գոյութիւն ունի, օրինաւորապէս իրականանայ և Աւստրիա ստանձնէ այս խնդրոյ նախաձեռնութիւնը։ Տեղեկագրին եղրակացութեան հետեւեալ մասն ուշադրաւ է։ «Հունգարիա, ամէն Տէրութեանց նման, կը գնահատէ խաղաղութեան բարիքներն և չիփափարիր պատերազմ հրատարակել, մանաւանդ որ քաղաքակրթութեան ներկայ ժամանակիս մէջ պատերազմն ընդունելի է ծայրագոյն պարագայից մէջ միայն և իբր անխուսափելի չարիք մը։ Հունգարիա, ամէն Տէրութեանց նման, պէտք ունի իւր ոյժերուն՝ երկրին ներքին բարգաւաճման համար, և հետեւաբար ոչ միայն քաղաքակրթութեան և մարդկութեան, հապա նաև հայրենեաց դէմ ոճիր մ'է բաղձալ կամ դրդռել պատերազմ մը առանց առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող պատճառի, որպէս է երկրին պատուոյն կամ իւր գոյութեան կենսական պայմանաց պաշտպանութիւնն։ Սակայն եթէ այս տեսակ պատճառներ ի յայտ գան, հակառակ խաղաղութեան պահպանման մեր ամէն ջանքերուն, մաճառ աղդը չպիտի ընկրկի ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ, որովհետեւ Հունգարիա իրեն համար գոյութեան խնդիր մը կը համարի աւստրօ-մաճառ միապետութեան իշխանութեան և ազդեցութեան պահպանումն իւր արդի բովանդակ զօրութեամբ։»

Պատուիրակութեան Նոյմ. 27ի նստին մէջ, քուէարկեցան պատերազմական Նախարարութեան սովորական և արտասովոր բոլոր վարկերը։ Պատերազմական Նախարարը Ծանոյց թէ Հունգարական գործարանաց պիտի յանձնուի բազմահարուածեան հրացանաց մէկ մասին պատրաստութիւնը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Պ. ՏԸ ՖՐԷՍԻՆԷԻ

Ֆրանսայի Սարաքին գործոց Նախարար Պ. տը Ֆրէսինէ, երեւելիներու ժողովոյ նոյեմբեր 27ի նստին մէջ, ի պատասխանի միապետական երեսփոխան Պ. Տը Լաֆոսի հարցմանդման, խօսեցաւ Ֆրանսայի արտաքին աշխարհափարութեան վրայ։ Նախարարապետն ըսաւ թէ արտաքին գործոց մէջ նախ պէտք է զանազանել այն խնդիրներն յորս Ֆրանսա ընդհանուր շահեր ունի և այն խնդիրներ յորոց մասնաւոր շահեր ունի։

Պուլկարական խնդիրը կը հետաքրքրէ զհամայն եւրոպա. սակայն մասնաւոր կերպիւ չհետաքրքրեր զՖրանսա։ Ուղղակի շահ, կամ մանաւանդ անձնական շահ չունինք այդ խնդրոց մէջ։ ընդհանուր շահեր միայն ունինք, այն է օսմանեան կայսրութեան պահպանումն, որ այս պահուս առաւել քան երբէք կարեւոր է Ֆրանսայի համար, ինչպէս նաև եւրոպական խաղաղութիւնն և ոյժերու հաւասարակշռութիւնը Միջերկրականի աւազանին մէջ։

Ընդհանրապէս, եգիպտական խնդրոյն մէջ, ոչ միայն ընդհանուր, հապա նաև ուղղակի և մասնաւոր շահեր ունինք, որք մեր առանձին հոգածութիւնը կը պահանջեն։ Եգիպտոսի մէջ ունինք զօրաւոր գաղթականութիւն մը, որ ամէն ժամանակ արժանաւորապէս կրած է Ֆրանսական անունն. անդ ունինք աւանդութիւններ, յիշատակներ, բովանդակ անցեալ մը, զոր ո՛չ մէկ ժողովուրդ պարտի երբէք արհամարհել։ Այս ուղղակի շահերէն զատ, ընդհանուր շահեր ալ ունինք հոն։ Եգիպտոս տեսակ մը քառուղի է հին աշխարհին։ մայրուղի կենդ է Եւրոպոյ, Ասիոյ և Ափրիկէի միջեւ. մեծ պողոտայ մ'է որ թոյլ կուտայ մտնել ծարագոյն Արեւելից բոլոր ստացուածոց մէջ։ Բայ սատն, ով որ տեր է Եգիպտոսի, մեծ մասամբ տեր է Միջերկրականի։ Ակներեւ է թէ եթէ երբէք Մեծ Տէրութիւն մը վերջնապէս հաստատուի Եգիպտոս, յոյժ ծանր հարուած մը կը տրուի Ֆրանսայի ազդեցութեան ի Միջերկրական, այնպէս որ ըստ իս Ֆրանսա երբէք ընդունելու չէ սա գաղափարը թէ Եգիպտոս կրնայ եւրոպական Մեծ Տէրութեան մը ձեռքն անցնիլ վերջնապէս։ Սակայն կը փութամ ըսել թէ այս վտանգ չսպառնար մեզ։ Հակառակ Անգլիացոց վերագրեալ ցանկութեանց, երբէք յայտնած չեն այդ դաղափարն։ Ընդհակառակն, ամէն անգամ որ այս նիւթն մասին խորհրդակցած ենք անոնց հետ, Անգլիացիք յայտարարած են թէ առժամապէս պիտի ճնան Եգիպտոս, թէ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար միայն գնացած են անդ և թէ իրենց պաշտօնն աւարտելէ յետոյ Եգիպտոսն իւր բաղդին պիտի յանձնեն դարձեալ.

Այս յայտարարութիւնք խիստ լաւ արտաքսութիւն ըրած են ի Ֆրանսա. ոսկայն Հավասի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թոյլ գոհ չէ Պ. տը Ֆրէսինէի առնարանութենէն։ Կ'յայտարարի թէ Անգլիա Եգիպտոսի մէջ պարտի ունենալ իւր մեծ շահուց համաձայն ազդեցութիւն մը։—Գալով Ֆրանսայի գաղթական աշխարհափարութեան, Նախարարապետն ըսաւ թէ կառավարութիւնն որոշած է՝ ոչ պրոտեկտորատ, ոչ ալ աւելցնել Ֆրանսայի հեռաւոր ստացուածքները։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽՊՐՀՐԴԱՐԱՆ

ԲԱՑՄԱՆ ՁԱՌ ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍԵՐ

Գերմանական Խորհրդարանին նոր նստաշրջանը բացուեցաւ նոյեմբեր 26ին Վիլհելմ Կայսեր ճառով, որ բան սովորականին խաղաղասիրական յայտարարութիւններ կը պարունակէ, յայտնելով թէ Գերմանիա բարեկամական յարաբերութիւններ կը սատեղ ամէն տէրութեանց հետ և իւր ազդեցութիւնն ի դործ կը դնէ վասն խաղաղութեան պահպանման Մասին, անմիջապէս յետոյ, կառաջարկէ ընդունիլ օրինական նոր ծրագիր մը որ խաղաղութեան ամէն դերանկին զօրաց թիւը կը բարձրացնէ 468.409ի, այսինքն նախորդ տարիին 41.153 հոգի աւելի, և տա այս եւրնոտոյցին ծախուց վրայ 24,300,000 մարքի յաւելում մը։

Ռուս լրագրիրք ընդարձակօրէն կը խօսին Վիլհելմ Կայսեր ճառին վրայ, և կ'ըսեն թէ բանակին վերաբերեալ մասն ուղղուած է ընդդէմ Ռուսիոյ։ Ի մէջ այլոց, Ռուսկի Կուրիէր հեռաւորեալ խմբագրականը կը նուիրի Ցերուն Կայսեր ճառին.

«Վիլհելմ Կայսեր խաղաղասէր խօսքերուն կարելի էր հաւատալ և անկեղծօրէն ուրախանալ ու խորհիլ թէ Եւրոպոյ մէջ այժմ պիտի վերահաստատուի խաղաղութեան դէնքնկեցութեան դարեշրջանն և այն խեղճ միլիոնաւոր զինուորները պիտի վերադառնան իրենց ընտանեկան խաղաղ ու անդորր յարկի ներքեւ։ այո, այս-մենուն կարելի էր հաւատալ, եթէ Ցերունն Կայսեր ճառի մէջ արտայայտուած չլինէին մի քանի կասկածներ եւ վտանգներ Եւրոպոյ ապագայ խաղաղութեան մասին։ Այս վտանգներու դոյութիւնն ըստ երեւոյթին կ'ապացուցուի այնու որ գրեթէ բոլոր Տէրութիւնք կը Ջանան զօրացընել և փութոյ պնդութեամբ զինել իրենց համար զօրքերն։ այսպէս կը վարուին ամենէ աւելի Գերմանիա եւ Աւստրօ-Հունգարիա։ Աւստրիոյ ապառազինումն անուրանալի երեւոյթի մ'է և գեռ եւս ըլլ օրէն Աւստրիա նոր հրացաններով պիտի զինէ զիւր բանակ։

«Քարքիկ Խարլա եւս կը բարձրացնէ իւր գլուխն։ Հռովմէն ստացուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ որ պատերազմական և ծովային նախարարներն երեկի Պեռլական ժողովոյ մատուցին տեղեկութիւն և այլ ծանօթութիւններ զօրաց և նաւատորմի կացութեան մասին և յայտարարեցին թէ Խարլա պատրաստ է ամէն պատահականութեանց առաջ։

«Նոյն օր Պուտա-Բէշդայէ հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ միաձայնութեամբ ընդունուեր է նոր հրացաններ գնելու համար պահանջուած վարկը։

«Գերմանիա, որոյ սպառազինութիւնը կը համարուէին լոկ ձեւական և իբր օրինակ կը ծառայէին օտար բանակաց համար, նոյնպէս ամենաբուրջ պատրաստութիւն կը տեսնէ և միջոցներ ի գործ կը դնէ իւր բանակի զօրացման և սպառազինութեան բարւոքման համար։

«Գերմանիոյ Կայսրն յոյժ խաղաղ-

—)(99)(—

ԹՇՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺԻԼ ՎԷՐՆ

ՔԱՆ ՀԱԶԱՐ ՓԱՐԱԽ

ԾՈՎԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

ՊՍԱԿԵԱԼ Ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԵՄԱՐԱՆԷՆ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ՀԱՐԱՒՍՅԻՆ ԲԵՒԵՌ

Մեր բարեկամութեան միջոցին, Նոթէ-ի ուսկիները լարուած էին, և հետաքրքրութեամբ դիտեցի նուաւն մէջ հանուած ձուկերը։ Հոգեւորական ծովերն ապրատան մէջ բազում գաղտարան ձկանց, որք նուազ բարձր գօտիներու փոխարինիներէն կը փոխուին՝ ծովախորշերուն եւ փոքրերուն առատանալ ճարակ լինելու համար։ Քանի մ'ալ հարաւային ծովուց յատուկ ձուկեր տեսայ։ խայթոցաւոր կոդաձուկեր մէկ տասնորդամեայ երկայնութեամբ նէ կապարագոյն երկնեռով, հարարդային ջրափիրեր երկայն մարմնով, արծաթափայլ մարմով, կլոր գլխով, կրնային վրայ երեք լողարանով եւ ցնուկին ծայրը կոր դիմիթով։ Սոցա միսէն ճաշակեցի, բայց անհամ գտայ, հակառակ Քոնսէյլի կարծեաց, որ շատ սխորժեցաւ անոնցմէ։

Զեան մրրիկը չարաբնակեց մինչեւ հեսանեալ առաւօտ։ Անհնարին էր կենալ նաւուն դարատարին վրայ։ Դահիճն, ուր կեցած կը նշանակէի մեր բեւեռային արբանեակաց միջոցները, պեարտհաուց, ալկիոնաց եւ այլ ձիկեր թափանց կունչիւնները կը լսէի, որք կ'ցրտանուին փոթորկին մէջ։ Նոթէյլ անշարժ չկենար։ ծովերուն ալիքներն երկնցնալով տակուրէն տան մրան յարաձգաւ դէպ ի հարաւ, այն կէս-լուսով, զոր արեւը կը թողուր՝ հորիզոնին եզերքին քաստելով անցած ժամանակ։

Հեսանեալ առաւօտ, մարտ 20, ձիւնը դադրած էր։ Ցուրտը քիչ մ'աւելի սաստիկ էր։ Ջերմաչափը զրոյէն երկու աստիճան վար էր։ Մէգը փարատեցաւ, եւ յանուցի որ մեր զնուութիւնը կրնայինք կատարել նոյն օրը։

Նոր նաւապետ դեռ ջերեւնալով, մանրկին առաւ զմեզ, պիտ եւ Քոնսէյլ, եւ ցամաք հանեց։ Գեղանին բնութիւնը նոյն էր, այսինքն հրաթխային։ Ամէն կողմ լաւայից, կղկղանաց եւ բասանաքարանց հեաք, առանց նշմարելու զանոնք ժայթքող հրաբերանը։ Աստ եւս բիւրաւոր թաշուներ գոլեւորէին բեւեռային երկրին այս մասը։

Բայց այս պեռութեան բամանոյզ ուներին ծովային ստանաւոյց ստուար երամներ, որք մեզ կը նայէին իրենց ալաբ աչերով։ Այլ եւ այլ տեսակէ փոկեր, ոմանք դեռեւին վրայ տարածուած էին, ոմանք ալ ծովեզերքն գաբոս կ'ելնէին կամ մէջը կը մտնէին։ Մեր մօտեցած ժամանակ չէին փախչիր, որովհետեւ մարդոց հետ գործ ունեցած չէին երբէք, եւ կը տեսնէի որ քանի մը հարիւր նաւ նոպարակելու չափ փակ կար անդ։

«Ցիրաւ, ըսաւ Քոնսէյլ, գոհ պարտինք լինել որ Նէյտ Լանտհեռերնիս չէ։

—Ինչո՞ւ համար, Քոնսէյլ։

—Վասն զի կատաղի գրսորդն ամենն ալ կ'սպաննէր։

—Այնոնն ալ, քիչ մը չափազանց է, բայց կը կարծէ՞ թէ մեր Քոնսատացի քարեկամը չէինք կրնար արդելուլ այս պատուական երկրակենցաղներուն մի քանին չամիրելէ, ի գոհացութիւն Նըմոյ նաւապետին, վասն զի չուզեր ընդունցան թափել անվնաս կենդանեաց արիւնն։

—Իրաւունք ունի։

—Անշուշտ ունի։ Բաց ըսէ ինձ, Քոնսէյլ, արդէն դասակարգած չե՞ս ծովային թագաւորութեան այս զեղեցիկ նմուշները։

—Պարոնը քանի դիսէ թէ, պատասխանեց Քոնսէյլ, ես զործնականին մէջ չատ ներկուած չեմ։ Երբոր պարոնն ուզուցանէ ինձ այս կենդանեաց անուններն . . . .

—Փոկեր եւ ջրափիրեր են։

—Երկու սեռ, որք թէեւ ոտանեանց ընտանիքին կը վերաբերին, ըսաւ իսկոյն դիտակեան Քոնսէյլ, զիշակերաց կարդէն, եղնգաւորաց խմբէն, վիարդանդեանց տարդաց ասէն, ոտնաւորաց դասէն, ոտնայարաւորաց ճիւղէն։

—Լա՛ւ, Քոնսէյլ, պատասխանեցի, բայց այս երկու սեռերը, փոկը և ջրափիրը տեսակներու կը բաժնուին, եւ եթէ չեմ սխալիր, ատա ասիի պիտի ունենանք դիտելու։ Քալենք։»

Աւաւօտեան ժամ ութն էր։ Զօրս ժամ կը մնար մեզ անցուցնել մինչեւ այն վայրկեանն՝ յորում արեւը կրնար օգտակարապէս զննուելի։ Քայլերնիս ուղղեցինք դէպ ի ընդարձակ ծովախորշ մը, որ ծովեզրին հատաքարեայ խարսխին մէջ մտած էր ալիքներն։

Անդ, կրնամ ըսել թէ մեր ջրմակայ հովերն ու սառերը լի էին ծովային ստանաւորներով, եւ աչերս ակամայ կը փնտռէին զՊրոմէթէոս, այն փաղմի զիցաբանական հովիւն, որ Պիսիդոնի անմիւ խաչանց հօտերը կը պահպանէր։ Այս խաչինք՝ փոկեր էին, որք որոշ ջնկեր կը կազմէին, արու և էգ։ հայրերն իրենց ընտանեաց վրայ կը հսկէին, մայրերն իրենց ձագերը կը դիտեցնէին։ Այս վերջիններէն մի քանին, բաւական ուժեղացած, բանի մը քայլ անդին կ'երթային։ Այս ատենորը, երբոր տեղ տեղ երթալ ուզէին, ատատուելով կ'երթային՝ իրենց մարմնոյն կծկման պատճառաւ, եւ բաւական ճանապարհաբանութեամբ կ'օգնէին մեր ոտնքերն ամենատար լողարանով, որ իրենց համար մանանեներուն վրայ ճշմարտ բազուկի մը ձեւ ունի։ Պարտիմ ըսել թէ, իրենց բնիկ տարրին, այսինքն ջուրին մէջ, այս շարժուն օղնաշարով, նեղ կոճղակնքով, կարճ եւ խիտ տաւեալ եւ թարանթիակաց տանելով կենդանիք սքանչելապէս կը լողային ծովուն մէջ։ Ցամաքի վրայ հանդչած ժամանակ, փորձին ծայր վանչաձեւ դիրքեր կ'առնուին։ Ուսամ հիները դիտելով տեսակներու կը բաժնուին, եւ եթէ չեմ սխալիր, ատա ասիի պիտի ունենանք դիտելու։ Քալենք։»

Աւաւօտեան ժամ ութն էր։ Զօրս ժամ կը մնար մեզ անցուցնել մինչեւ այն վայրկեանն՝ յորում արեւը կրնար օգտակարապէս զննուելի։ Քայլերնիս ուղղեցինք դէպ ի ընդարձակ ծովախորշ մը, որ ծովեզրին հատաքարեայ խարսխին մէջ մտած էր ալիքներն։

Անդ, կրնամ ըսել թէ մեր ջրմակայ հովերն ու սառերը լի էին ծովային ստանաւորներով, եւ աչերս ակամայ կը փնտռէին զՊրոմէթէոս, այն փաղմի զիցաբանական հովիւն, որ Պիսիդոնի անմիւ խաչանց հօտերը կը պահպանէր։ Այս խաչինք՝ փոկեր էին, որք որոշ ջնկեր կը կազմէին, արու և էգ։ հայրերն իրենց ընտանեաց վրայ կը հսկէին, մայրերն իրենց ձագերը կը դիտեցնէին։ Այս վերջիններէն մի քանին, բաւական ուժեղացած, բանի մը քայլ անդին կ'երթային։ Այս ատենորը, երբոր տեղ տեղ երթալ ուզէին, ատատուելով կ'երթային՝ իրենց մարմնոյն կծկման պատճառաւ, եւ բաւական ճանապարհաբանութեամբ կ'օգնէին մեր ոտնքերն ամենատար լողարանով, որ իրենց համար մանանեներուն վրայ ճշմարտ բազուկի մը ձեւ ունի։ Պարտիմ ըսել թէ, իրենց բնիկ տարրին, այսինքն ջուրին մէջ, այս շարժուն օղնաշարով, նեղ կոճղակնքով, կարճ եւ խիտ տաւեալ եւ թարանթիակաց տանելով կենդանիք սքանչելապէս կը լողային ծովուն մէջ։ Ցամաքի վրայ հանդչած ժամանակ, փորձին ծայր վանչաձեւ դիրքեր կ'առնուին։ Ուսամ հիները դիտելով սոցա քայլը գէմին եւ ոգելից նայուածքը, զոր կնոջ մ'ամենագեղեցիկ նայուածքն իսկ չկրնար գերազանցել, դիտելով սոցա թաւշանման վիճակ աչերն եւ սիրալի դեղաձածքն, իրենց սոսկալիութեան հանճարանատեղծեցին։ տարուերը Ցրիտոնիներու փոխարերեցին, եզերն ալ յուշկապարիներու։

Դիտելէ առէր Քոնսէյլի սպէ ալիմ կիսաձգեաց ուղղային բլիտարներ։ Ոչ մի սատաւոյ, ի բաց առեալ զմարդ, սոցա չափ ուղղային հարաւատնիւթ չունի։ Այս պատճառաւ փոխերը մինչեւ ատոհման մը կրրթուելու յարմարութիւն ունին։ Դիւրընտել են, եւ կը կարծեմ բնատատուներէ ոմանց հետ, թէ պատշաճապէս կրթուելով՝ մեծ ծառայութիւններ կրնան մատուցանել իւրաքանչիւր տարեր։

Մեծագոյն մասը կը նստէին ապառաժներուն կամ աւազին վրայ, Այս բան փոկերուն մէջ, որք արտաքին ակամ չունին, եւ ասով կը զանազանին ունկնափոկերէն, քանի մը տեսակ սանդարներ տեսայ, երեք մեծէր երկայնութեամբ, մեծակ սեւ-եալ, գանգրի գլխով, մէն մի կղակին վրայ տասն տատմներով։ Սոցա մէջ կը սպրդէին ջրափիրեր, տեսակ մը փոկեր կարճ եւ չարաժուն դիմիթով, տեսակին հսկայներն, որք քսան ոտք հատուածիւն եւ տասն մեթր երկայնութիւն կ'ունենան։ Բնաւ չէին շարժեր մեր մօտեցած ժամանակ։

«Վասնզի՞ սոր կենդանիներ չեն սոքա, հարցուց ինձ Քոնսէյլ։

—Ոչ, պատասխանեցի, եթէ զսչղ չինեն իրենց։ Երբոր փոկ մ'իւր ձագը պաշտպանէ, կատաղութիւնը սարսափելի է։ Շատ անգամ ջարդ պատոր ըրած է ձկնարաց մակոյկը։

—Իրաւունքն է, պատասխանեց Քոնսէյլ։

—Չեմ ժխտեր։»

Երկու մարդ հեռին արդիւնեցանք սարաւատի մը, որ ծովախորշը կը պատապանդրէր հարաւային հովերէն։ Շեղջաւոր ծովուն մէջ մ'ընկնէր եւ կոհակներէն կոծուելով կը փրփրաքաղէր։ սարաւանդին միւս կողմէն զարհուրելի մանչիւնք կը լսուէին՝ որոճողաց հօտի մը գոչիւնին նման։

«Ցուրերու նուագահանդէ՞ս մ'է, հարցուց Քոնսէյլ։

—Ոչ, ըսի, ջրափիրերու։

—Կը կռուին։

—Ոչ կռուին կամ կը խաղան։

—Եթէ պարոնը կը հաճի, երթանք տեսնենք։

—Տեսնենք, Քոնսէյլ։»

Եւ խայտն վերելանել սկսանք սարաւանդին սեւաթոյր սպառաժներն, անակնկալ փլատակներու մէջէ, եւ ստանուպատ լայնդ քարերու վրայ

ՀԱՅԿԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

«...զարգացողութեամբ...»

զարգացողութեամբ կամ փոփոխութեամբ մի ամբողջ հիմնական գաղափարի, որ ամենայն գեղեցիկ բանաստեղծութեան մէջ կայ, ինչպէս գեղեցիկ բանաստեղծութեան մէջ կայ գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը։ Ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը, ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը, ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը, ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը, ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը, ինչպէս գեղեցիկ գաղափարի զարգացումը։

«...Հաշտի՛ մի՛ ճիր զլուխդ...»

...զարգացողութեամբ...

...զարգացողութեամբ...

...զարգացողութեամբ...

գանդիոն։ Այս վերջնոյն եւ Դահիրէի պետական ոչ պաշտօնատուն չունի իր դէմը։ Զմիւռնայի հայ մը։ Նոյն իսկ իր մէջ երբ պակած են խորհուն եւ հանճարեղ գլուխներ, ուշիմ և բանդէտ անձեր։ Այնպէս որ՝ կրնանք առանց չափազանցելու ըսել թէ՝ Հոմերոսի ծննդավայրը՝ հին Յոնիոյ համար դիտնոց անտառ լինելէ ետք՝ նոյնն եղած է նաեւ հայ ազգին համար։ Եւ ցարդ կարծես տոյդ է պատգամի այն գուշակութիւնը թէ՝ «Անանք, որ Պագոսը, այսինքն Միլէսի հանդէպ պիտի բնակին երիցս և չորիցս բարեբաստ պիտի լինին։»

Արդեօք պատգամի այս խօսքի՞ն հաւատ ընծայելով մեր նախահայրերը Արաքատայ ստորոտէն Միլէսի ափերը փոխադրուեր են։ Բայց մարդ, որու շուրջ սուր և հուր կը տիրէ և արիւն ու արտօսր կը հոսի, երջանկութիւն չէ զոր կը փնտռէ՝ այլ կեանքի պահպանութիւն միայն։ Տիւր են այս յիշատակներ, այլ անոնց վախճանն համեմատաբար գոհացուցիչ է։ Չի այդ դիժբաղդ և աղետալի պարագաներու մէջ դաղթող ժողովրդին սերունդն եղող ափ մը հայեր՝ սերմնուած թուով իրենցմէ քառասնապատիկ աւելի օտարազգի տարրերու մէջ և հոն նիւթապէս փայլուն վիճակ մը յօրինելէ ետք՝ այսօր տիրացած են տեղւոյն վաճառականութեան զգալի կերպով և մեծ ազդեցութեան մը։ Ըսել է Զմիւռնիոյ հայն ունի կարեւոր դեր մը ազգին եւ դեր մ՚ալ իւր բնական բարեկիրթ ու զարգացեալ միջավայրին մէջ։ Ահա դիրք մը, ահա կրնայի դերեր՝ որոնք ազգու և զօրաւոր տարրերու և պայմաններու կը կարօտին։ Եւ որովհետև Զմիւռնիոյ հայ հասարակութիւնն՝ ինչպէս որ բնական է եւ յայտնի, այդ տարրերէն և պայմաններէն զուրկ չէ, հետեւաբար առատ նիւթեր կ՚ընծայէ իւր մասին խօսելու և գրելու։ Ուրեմն անօգուտ չլինիր երբեմնակի անոր նկարագիրներն ընել, անոր ինչ ինչ գործերը գրի առնուլ և վերջապէս յայտնել թէ ի՞նչ կը խօսի ու կը խորհի այն թէ՝ իւր ներքին և թէ՝ ուրիշ ազգային ընդհանուր և տարբեր տարբեր խնդիրներու վրայ։ Մանաւանդ թէ՝ քանի որ մայրաքաղաքդ ունի գիտող մը, որ իւր «Օրուան Կեանքը» կը գծագրէ, անշուշտ Աբէ-եւ ալ չնորհ կ՚ընէ մեզ մեր օրագրութիւնն ունենալ «Մեր Օրերով»։

Բ.

Ինչ որ կը խնդրուի Աբէ-եւէն՝ չընորհ մ՚է, և այսպիսի շնորհներ ոչ միայն մեր քաղաքի մասնաւորներ, այլ մինչեւ իսկ ազգային վարչական մարմիններ մուրալու դատապարտուած են։ Զարմանալի է զի հասարակութիւն մը, որ բարեկիրթ ընկերութիւններու յատուկ գրեթէ բոլոր հաստատութիւններն ունի, ինչպէս եկեղեցիներ, դպրոցներ, հիւանդանոց, ակումբ, ընթերցատուն և ընկերութիւններ, երկար առնէ ի վեր զուրկ կը դտնուի լրագրէ։ Իր շուրջ դտնուող հասարակութիւններու մէջ եթէ քան զայն զարգացեալներ կը դտնուին, աւելի յետադէմներ ալ պակաս չեն, սակայն անոնց բոլորն ալ և մինչեւ անդամ Հրեայք ունին իրենց յատուկ թերթերը։

Ատեն մը նոյն իսկ հայեր, այլ յառաջադիմութեան սիրահար հայեր՝ քիչ կը դտնէին Աբէ-եւը։ Երբ սա սանը հինգ օրն անդամ մը կը հրատարակուէր բարեկիրատարակ Դ. Պագդասարեանի խմբագրութեամբ։ Տարիներ յարունակուեցաւ Աբէ-եւ։ Նոյն վիճակին մէջ, Մահը միայն փոփոխութիւններ բերաւնոր, որու խմբագրութիւնը վերջապէս յանձնուեցաւ է Մեծ. Յ. Սրվաճեանի։ Սակայն կ՚երեւի թէ այն Հայեր՝ որ սոյն թերթին հրատարակման առջի եղանակը քիչ կը գտնէին, վերջինն ալ չատ տեսան . . . .

Լրագիրը չափահաս անձերու դպրոցը կը նկատուի և յայտնի է թէ՝ դպրոցն ալ լոյս կարուցէ։ Սակայն դեղանի կիներ, անմեղ օրիորդներ իսկ, իրենց որևիցէ տգեղութիւնը, դէմքին մի բիծը ծածկելու համար՝ ունին լոյսէն զգուշանալու ճարտարութիւնը։ Բայց փոխանակ լոյսը չնչելու՝ լաւագոյն չէր այդ բիծերը մաքրել յատակել . . . .

Թոյլ՚ենք հիներ, անցնի՛նք օրուան խնդիրներու։

Գ.

Մեսրոպեան վարժարանի չինութիւնը գրեթէ աւարտած է։ Փառաւոր է այն և չքեղ։ Ամեն կողմ, ամեն բերանների ոտ խօսքեր կը լսուին։ «Շա՛տ գեղեցիկ է, չա՛տ ընտիր է, սակը չէ խնայուած»։ Արդէն առանձնակի և անպաշտօն չնորհակալութիւններ ամեն օր կ՚ուղղուին Վահէ. Բարերարին։ Կարդը պիտի դայ պաշտօնականին և շատ հեռու չէ այն, ուստի կազմուած է վարժարանին բացման հանդիսի կարգադիր մասնախումբն, որ ամենի, ազգասէր և ճաշակի տէր երիտասարդներէ կը բաղկանայ մեծագոյն մասամբ։ Տարակոյս չկայ թէ՝ անոնք կ՚ըմբռնեն իրենց պաշտօնի ծանրութիւնն և կը դդան մեծ գործ մը իրեն վայել չքով ընդունելու հարկը։ Արդէն ազգայնոց ամեն դասերու, ընկերութիւններու և պաշտօնական մարմիններու կողմէ պրոսակիներ, փունջեր, ուղերձներ կը պատրաստուին հանդիսին համար։ Պատուարժան Մասնախմբին կը մնայ անոնց պատշաճ կարգադրութիւնը։

Ամեն գործ հեղինակին պատիւ կը բերէ և ամէն առատաձեռնութեան փառքնուիրատուին կը պատկանի։ Սակայն կը տեսնուին տակաւին անձեր որոնք ուրիշներու փառքն կերպով մը իւրացնել կուզեն կամ թէ կարկանդակէն մաս մը կը յուսան։ Այնչեալ իրողութիւնները հաստատեցին թէ սոքա ի՞նչքան անիրաւ են և մնափառ, բայց ցարդ կը խլրտին։

Կը պատմուի թէ՝ բարեպաշտ ռուսահայ մը արծաթապատ Աւետարան մը նուիրելով իր դտնուած տեղւոյ եկեղեցւոյն՝ կիրակի առտու հոն կ՚երթայ ժամերգութեանց ներկայ դտնուելու։ Պատարագի միջոցին երբ սպասարկու քահանան կը պատրաստուի Աւետարան կարդալ՝ ջերմեռանդ նուիրատուն կը գիտէ որ նուիրած Աւետարանը պիտի կարդացուի, ուստի երբ «Օրթի», «Խաղաղութիւն Ամենեցուն» և այլն է վերջ՝ ընթերցող քահանան «Սրբոյ» Աւետարանի և Յիսուսի Քրիստոսի որ ըստ Մարկոսի» կ՚ըսէ, նա կը զարմանայ, ըստ որում իր անունը Մարկոս չէր, ուստի յանկարծ կը գոչէ «Աւետարան ո՞ւմ է, ո՞ւմ անուն տաս»։

Դէմ ռուսահայն Աւետարանին ըստակը վճարեր էր, բայց մենք վարժարանին չնուութեան համար կաթիլ մը քրտինք չենք թափած, թէեւ, երբ Վահէմ. Բարերարին համար կեցցէներ կը շռայլուին, դեռ կը նկրտենք գոչել թէ «ո՞ւմ անուն տանք»։

Դ.

Հանդիսներով և կեցցէներով չէ որ մեր առ Վահէմ. Բարերարն ունեցած պարտաւորութիւնները կը լրանան, այլ պէտք է ի նկատ առնուլ թէ մեր պարտուց գլխաւորն է վարժարանին ներքին վիճակն՝ անոր արտաքին և նիւթական փայլին հաւասարեցնել։ Ինք իսկ խնդրած է զայս դրաւոր կերպով։ Կեցցէները կը մոռցուին։ Հանդիսները կ՚անցնին կ՚երթան։ չէնքը կը մնայ, բայց այդ չէնքն ալ ի՞նչ կ՚արժէ երբ իր նպատակին չ՚ծառայեր, երբ իր հեղինակին, հիմնադրին փափաքներուն չ՚համապատասխաներ։ Մեծաչուք հեղինակին փափաքը տեսանք. գովելի է այն, արդար և բանացի։ Ոչ փունջերով կը նանք զինք գոհ ընել, ըստ որում անանք կը թողուին. մանաւանդ աւելի չուռով՝ ազգասէր անձի մը սիրտին մէջ՝ եթէ տոյդ է թէ սիրտառ կը դնէրու վրայ ծաղիկներ վաղ կը թօչին. ոչ մեծագին ընծաներով կրնանք իր մեծ նուէրը փոխարինել, ըստ որում նա կարօտ չէ ասոնց, այլ մի միայն իր նպատակներուն, իւր փափաքներուն համեմատ շարժելով։

Ոմանք ամեն փափագ անդրծադրելի կը նկատեն, ըստ որում քաղելու կամք չունին և աւելի յառաջ անցնելով կան շահեր, որ կը վտանգին։ Բայց Վահէմ. Յովհաննէս էֆ. Սպարթալեան ունի ուսում, ուսումնասիրութիւն եւ լրջութիւն թէ՝ ամեն դարձուածներ դանդաղելու և թէ՝ մի միայն գործադրելի այսինքն մեր կարողութեան հաւասար առաջարկներ ընելու և ոչ աւելի։

Ռամիկ դասին մէջ նախապաշարում մը կայ թէ՝ ընդհանրապէս մեծահարուստներ ագէտ կը լինին։ բայց յիշենք դէպք մը ըստ կարի հնաբերբերական, ցոյց տալու համար թէ՝ քանի սխալ է այն և զոր կը պատմէ բարեկամ մը։

«Տղայ էի, կ՚ըսէ նա, դպրոց կ՚երթայի։ Կիրակի օր մը Վահէ Յովհաննէս էֆ. Սպարթալեան մեր տուն կուգայ՝ հօրս տեսութեան։ Ցնցեցէք բացակայ էին, ինչպէս և հայրս։ Ընդունելութեան սրահը չէ որ կը մնէ նա, ըստ որում տան ամենօրեայ յաճախորդներէն էր, այլ ուրիշ սենեակ մը, ուր ունէի իմ դասագիրքս։ Դնացի հօրս իմաց տալու և ի դարձիս զարմանքս տեսայ թէ՝ Մեծաչուք հիւրը եղէչ կը կարդար, զոր իմ դասագիրքերուս մէջէն ընտրեր էր։ Կը կարծէի թէ վարժապետս և դպրոցականներ միայն կը հասկնան եղէչէն, բայց տեսայ թէ՝ ոչ։»

Տկարին շատեր մեր ոտոյ բարեկամին պէս կը կարծեն ու կը խորհին, բայց պէտք են գիտնալ թէ իրենց չափ ալ բան գիտցող անձեր կրնան դտնուիլ . . . . .

Ե.

Դպրոցական խնդիր կը յուզէի, խնդիր մը՝ որոյ վրայ ինչքան խօսուի քիչ է, բայց եթէ հարկն իսկ կը պահանջէ պաշտօնական մարմիններ չեն թոյլատրեր. և եթէ մարդ ընդդիմանայ անոնց կամքին, և ազատօրէն յայտնէ կարծիք մը՝ պաշտօնական ծանուցումներ չեն յապաղիր զայն հերքելու։ Պաշտօնական՝ ծանուցում. բայց հինցած միջոց մ՚է. զի քանի մը տարուան մէջ կը յիշուին հրատարակուած ծայտագիր մը՝ երեսփոխանական, ծանուցում մը քաղաքական, երկու ազգեր՝ քաղաքական ժողովներու և վերջապէս ծանուցում մ՚ալ՝ ուսումն. խորհրդոյ կողմէն։ Ի՞նչ արդիւնք ունեցան եւ կ՚ունենան այս ամէն պաշտօնական դերութիւններ. ինչպէս բնական է, հաստատեցին թէ այն անձերը զոր կուզեն պաշտպանել և արդարացնել ուղղակի և անուղղակի կերպով՝ իրենք զիրենք պաշտպանելու անկարող են, ուստի և աջակցութեան կը կարօտին։

Ինչ որ է մանկիկ մը, որու ձեռքէն դարեակ մը բռնած կը շրջեցնէ զինք, նոյնն են նաև յիշեալ պաշտպանները որոնք առանց պաշտօնական մարմիններու ձեռքը բռնելու չեն կրնար քայլել սա տարերերութեամբ միայն որ՝ դարեակը կառաջնորդէ մանկիկը, մինչ ասոնք պաշտօնական մարմիններ կը հետեւին իրենց պաշտպանեալներուն.....։

Դատարկ քսակ մը կանգուն չկրնար կենալ. պաշտօնեայ մը որ պարտադնց դտնուած և իւր ժամանակն անգործ անցուցած է՝ բնականաբար արդիւնք մը չկրնար ցոյց տալ երբ իրմէ հաշիւ պահանջուի։ կերպով մը դատարկ քրսակ մ՚է այն, որ կանգուն մնալու համար անվրէպ պէտք է զի մէկը զինք վեր վերցնէ, եթէ ոչ գետին կը փռուի։

Պէտք է աւելի ծանրախոհութեամբ շարժինք, և չկարծենք թէ՝ քսան տարուան դատարկութեան բացած վիճակ՝ պաշտօնական ծանուցումներով կրնանք լեցնել։

Գանգատներ և դժգոհութիւններ պակաս չեն լինիր. եթէ ասուտ են և անտեղի՝ ի՞նչ հարկ անոնց կարեւորութիւն ընծայել և անոնց դէմ պաշտօնական միջոցներ ձեռք առնուլ. ինչ որ կը խօսուի, մասնաւոր եւ ծածուկ խնդրոյ մը վրայ չէ, այլ հանրային անպիսի հաստատութեան մը կը պատկանի, ուր ամեն դատարկարգի և վիճակի մարդեր եկ և մուտ ունին. ուստի առոր մասին տրուած անստոյգ տեղեկութիւն մը խկոյն կրնայ որոշուիլ և հետեւաբար ազդեցութիւնէ զուրկ մընալ. սակայն եթէ ստոյգ են նոյն գրժգոհութիւններ՝ ի՞նչ իրաւամբ զանոնք հերքել։

Զ.

Իրաւունք ճանչել կայ մեր մէջ և զայն գծոց օրէնք մ՚ալ։ Բայց այնպիսի վարչական մարմիններ, որոնք օրինական ծնունդ մը չունին, ի՞նչպէս կրնան յարգել այդ օրէնք։ Դատաւոր մը վարչական մեքենայի հիմ՝ յայտնի է որ անոր. Երեսփոխանական ժողովն է. այն օրէն ի վեր, ուր Երեսփոխանական ժողովոյ գիւանի մը նշանաւոր բողոքագիրը (Զարին դէմ.՝) լսելի չեղաւ Հայ ազգին կողմէ, նոյն գիւան հրաժարեցաւ և իրեն հետ միասին իր չունչն առանդեց այն Երեսփոխանական ժողով, որ արդէն խարխուլ էր և կիսամեռ։ Նոր չէ այս, այլ ցարդ չունեցանք մեր Ժողով։ Իրաւ է որ բաւական ժամանակ առաջ կատարուեցաւ մասնակի ընտրութիւն և ընտրուեցան յարգելի, ազգասէր և ազնիւ անձեր։ բայց ինչ օգուտ։ ոչ յանձն կառնու երթալ նստիլ աթոռի մը վրայ, որու 6–700 ընտրողներէն հազիւ մէկ մասներորդ մասը իր քուէն տուած է։ Այս ալ որոշ և հաստատ չգիտցուիր, ըստ որում ընտրեալներ՝ թէեւ ականաւոր անձեր էին, այլ 20–30էն աւելի քուէ ստացած չէին անձնիւրը։

Ընտրելու համար՝ մեր մէջ արժանաւոր անձեր չեն պակսիր, եւ երբ չկայ կուսակցութիւն, չկայ մեքենայութիւն, չկան նկատումներ, հետեւաբար ընտրողներ իրենց ազատ կամքին կը թողուին, դիտեն եւ կրնան ընտրել ազգին եւ հանրութեան շահն ու օգուտ ճանչցող եւ մտածող անհատներ, բաւական է որ իրենք չունենան ազգային դործերու մասին անտարբեր դտնուելու պատճառներ։ Վերջին մասնակի ընտրութեանց մասին ընտրողներ ցոյց տուին այնպիսի անտարբերութիւն մը, որու նմանը երբեք չէր տեսնուած. բնական է այս, քանի որ ազգին ներկայացուցիչներն՝ ազգային հաստատութիւններ իրենց անձնական սեպհականութիւնը կը կարծեն, եւ անոնց նկատմամբ ամեն ինչ ըստ հաճոյս կը սիրեն տնօրինել, ուստի եւ երբ անդամ մը յաղողին դտնել մի քանի կուսակիցներ՝ անկախ ոգիէ զուրկ, որոնցմէ ամեն ուրեք կը գբտնուին, ա՛լ եւս չեն երկնչիր մէկը եւ միւսը վշտացնելու, այս ու այն դժգոհացնելու, այս ինչը արհամարհելու իր աղատ դադափարներուն համար, այն ինչը հալածելու իր փոքր ինչ ընդդիմութեան համար, վերջապէս իրենց դործին չեկածին ճարայ տալու եւ իրենց դործին եկածն ալ պահելու, պաշտելու ի՞նչքան ժամանակ որ իրենց հրը դտնուի։ Եւ ի՞նչ հարկ այս ամեն ծանրութեանց եւ դժուարութեանց ընդհարել այնպիսի անձերու համար, որոնք քիչ շատ ծանրախոհութիւն ունին կնկան կամ տղայի մը պէս մնափառ չըլլալու համար։ Ի՞նչ հարկ ժողովրդեան՝ մասնակցել ընտրութեան մը, որ իր անիսուելի ընթացքը ունի. իր մասնակցութիւն նոյն ընթացք վաւերացնելու միայն կը ծառայէ, մինչ արհամարհական անտարբերութիւն մը լաւագոյն դատապարտութիւնն է այդ ընթացքի։

Ազգայնութեան կապը շատ զօրաւոր չեն մեր մէջ, ըստ որում սոսկ բարոյական են անոնք և ուստի ազգային դործեր շատ հրատոյր չեն կրնար ունենալ մեղի պէս ժողովրդեան մը համար՝ որոյ զգալի մասն ընտանեկան հոգերով զբաղած՝ ունի աւելի անհրաժեշտ զբաղումներ, փոքրիկ մաս մ՚ալ բարեկեցիկ և ճոխ վիճակի մէջ՝ սրտի և մտքի ճարակ տալու միջոցներէ զուրկ չէ։

Մի միայն աւանդական ազնիւ զգացումներ ազգասիրութեան ոգին կը պահեն մեր մէջ, բայց այդ ոգին ալ դիւրաւ կը ճնշուի, երբ զայն ոանհարընել կը նկրտին մանաւանդ այն անձեր, որոնք ամենէն աւելի պարտականութիւն ունին զայն պահելու և աճեցնելու։ Ուրեմն այդպիսի ժողովրդեան մ՚ազգային իրաւունքները կապտել դժուարին չէ, բաւական է որ մարդ ոչ թէ սրտերու այլ աթոռներու վրայ նստի։

Այս կէտեր կրկին և կրկին ուշադրութեան արժանի են, մանաւանդ ամենպիսի պարադայի մը մէջ, ուր արդէն նոր ընտրութեանց զրոյցներ կը լսուին. ուստի կը մնայ յուսալ թէ՝ յարմար առիթն եկած է մեր մէջ տիրող անտարբերութեան առաջն առնելու և այլ եւս անոր տեղի տուող պատճառներէն զգուշանալու։

Զգուշութիւնը դժուար չէ, բաւական է հաստատել թէ ամեն ազգային անհատ՝ իր ազգային դործերու խառնուելու իրաւունք ունի, թէ ազատ է նա յայտնել իր կարծիք ու համոզում, և թէ անիրաւութիւն է այս ինչ կամ այն ինչ կարծիքին համար որ եւ իցէ մէկը քամահրել, արհամարհել։ այլ պէտք է բիչ մը ներողամիտ և անխռով սիրտ մ՚ունենալ։ Հանրային դործերու գլուխ դտնուող անձեր՝ դովեստներ, ներբողներ ալ կընդունին, պարսաւներ ալ կը լսեն. կարծել թէ իրենք այդ ներբողներուն արժանի են, ուստի զանոնք դոհութեամբ ընդունիլ, եւ պարսաւներուն դէմ զայրանալ, անոնց հեղինակները հալածել, նզովել և գետնէ գետին զարնել, կատարելութիւն չէ։

ՇԱՖԻՐԱԶ

ՀԱՅԱԿԱՆ ՍՐԲԱՎԱՅԵՐ 2

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Նախորդ յօդուածով յիշուած հայկական սրբավայրերէն զատ կան և այլ բազմաթիւ հայկական սրբավայրեր։ Եւ առ հասարակ թէ Երուսաղէմի մէջ եւ թէ նորա շրջակայքն յաճախ կարելի է հանդիպել շատ մասական սրբավայրերու ու սրբազան յիշատակարաններու որոց հետ կապ ուած է հայ անունն։ Այս սրբազան հետաքրքրութիւնն յառաջ կը բերէ մարդուս մէջ գիտնալու թէ ինչպէս և ե՞րբ հայերը տիրացած են այս ամենին։ Թողլով հայոցն միայն «ուզեցողս»ի խոսքերն յառաջ կը բերեմ այդ մասին, զոր անտարակոյս պէտք չէ ընդունիլ իբր զուտ ճշմարտութիւն։ «Հայերն ո՛չ Երուսաղեմի և ո՛չ Բեթղեհեմի մէջ ունէին սեպհականութիւններ, այլ միայն ուխտի կուգային կերթային։ Ուխտի եկած ժամանակ կը բնակէին Հաբէշներու մոտ, որ սիրով կընդունէին հայերն ուրմէնեւ իրարու դաւանակից կը համարուին կրօնական մի քանի մարդասիրութեանց մէջ։ Հայ հոգեւորականներն տիան բնակիլ վարձով, ուստի երկար ժամանակ, մինչեւ որ վերջապէս բոլորովին արտաքսեցին Հաբէշներն ու Խրախներն։ Հայերն, այդ տեղերու լիակատար տէրն լինելէ յետոյ, չենցուցին ու ընդարձակեցին և վանքեր կառուցին»։

Այժմ այլ եւս բաւական թուով հայեր կան թէ Երուսաղեմի և թէ շրջակայ քաղաքներու մէջ։ Ըստ 1877ի ուս քահանայի մը հաշուեգրութեան, Երուսաղեմի բնակչաց թիւն է 30,000, որոց 15,000 հրեայ, 10,000 մահմեդական, 3,200 տեղւոյն եւ եւրոպացի օրթոդոքսութեան վերաբերեալ այլեւայլ ազգեր, 2,000 կաթոլիկութեան պատկանող ազգեր, 590 լուսաւորչական հայեր, 150 խրախ, 300 բողքական (անգլիացի և առաւել դերման՝ 75 հարիւր, 12 տարի կամ յետոյ Կենթադրուի որ այժմ հայոց թիւն անհամեմատ աւելցած լինելու է։

Ս. ՅՈՒՐԱՒՈՐԵԱՆ ՏԱՃԱՐ

Այս տաճարը կ՚պատկանի ա՛ռողջ քրիստոնեայ աշխարհին, ապա ուրեմն և Հայոց։ Ո խուսուրն երբ երթալու լինի Երուսաղէմ ամենէ առաջ երկրպագութիւն պէտք է երթայ այս տաճարին, որ իւր պատմական նշանակութեամբ կը կազմէ քրիստոնէից Պաղեստին երթալու առաջին և վերջին նպատակն։ Այդ տաճարն յայտնի է համայն քրիստոնեայ աշխարհին երկու անուանով. «Թիւրեղանի Տաճար» և «Յարութեան Տաճար» որովհետև այնտեղ կը գտնուին քրիստոնէութեան երկու անգին գանձերն, այն է Դողգոթայի ժայռն և Փրկչի գերեզմանի քարայրն։ «Ս. Յարութեան Տաճարն» իւր մեծութեան, բարձրութեան և ներքին ճոխութեան կողմէ կարող է հաւասարիլ քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն տաճարներու հետ։ Սակայն նորա մեծութիւնն ու փառքը չանհամեմատելիր ճարտարապետական չքեղութեան արժանաւորութեան մէջ։ Այս տաճարն է Տիեզերքի տաճարներէն վեհագոյնն, որովհետև նորա մէջ Աշխարհի Փրկիչը խաչուած, թաղուած է ու յարութիւն առած մեռեալներէն։ Այս տաճարն է ամենէ աւելի պատմական բոլոր տաճարներէն, որովհետև նա միայն տասնեւհինգ դարերու ընթացքի մէջ, դիմադրեց բազմաթիւ պատահարներու եւ աշխարհի զանազան դէպքերու սկզբնապատճառ եղած է։ Նա է Տիեզերքի ամենէ սիրելի և ցանկալի տաճարն, որովհետեւ նորա մէջ հոգեւորական միջոցներ գտան եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ։ Նա է տաճարներու Մայրն, որովհետեւ նորա մէջ, ո՛չ թէ մի ցեղ, ո՛չ թէ մի ազգ. ո՛չ թէ մի քրիստոնեայ հասարակութիւն իւր ազօթքը կը մատուցանէ Աստուծոյ (աղօթարանութիւն կը կոչուի), այլ բազմաթիւ ցեղեր, բազմաթիւ ազգեր, անթիւ լեզուներ եւ համայն քրիստոնեայ հասարակութիւն՝ իւրաքանչիւրն ըստ իւր ծիսակատարութեան եւ վարդապետութեան։

Տիրոջ դերեզմանի Տաճարը կը գտնուի Հրէական թաղի մէջ, հայկական թաղէն դէպի հիւսիս, եւ հիմնած է այն տեղն, որ երբեմն կանուանէր Մելքիոց հովիւ։ Հրեաներն այդ տեղն կ՚անուանէին Գողգոթա, այսինքն գանգի տեղ։ Այս տեղ կը պատուէին յանցաւորներն, այս տեղ նմանապէս, որպէս յայտնի է, խաչուեցաւ աշխարհի փրկիչը։ Մեռելոց հոգիոյը կը գտնուէր հին Երուսաղէմի պարիսպէն դուրս եւ արդի քաղաքի սահմանի մէջ մտաւ Ադրիանոսի օրով, ոչ վերանորոգեց Երուսաղէմ 136 թուին, եւ Դողգոթայի լերան վրայ շինեց Աստղիկի տաճարն։ Իսկ Քրիստոսի յարութեան տեղի վրայ շինեց Արամազդի տաճարն, որպէս զի այս կերպով մատնել ապ այդ քրիստոնէական տրրութիւնները։ Սակայն ունայն անցան հեթանոսաց և նոցա կոյսերաց ջանքերը։ Երուսաղէմի և առհասարակ Պաղեստինի սուրբ վայրերն, 300 տարուան ընթացքի մէջ, պահպանուեցան քրիստոնէից յիշողութեան մէջ, քրիստոնէից դաղանակցութեան մէջ։ Հայերն ո՛չ Երուսաղեմի և ո՛չ Բեթղեհեմի մէջ ունէին սեպհականութիւններ, այլ միայն ուխտի կուգային կերթային։ Ուխտի եկած ժամանակ կը բնակէին Հաբէշներու մոտ, որ սիրով կընդունէին հայերն որովհետեւ երբարու դաւանակից կը համարուին կրօնական մի քանի մարդասիրութեանց մէջ։ Հայ հոգեւորականներն տիան բնակիլ վարձով, ուստի երկար ժամանակ, մինչեւ որ վերջապէս բոլորովին արտաքսեցին Հաբէշներն ու Խրախներն։ Հայերն, այդ տեղերու լիակատար տէրն լինելէ յետոյ, չենցուցին ու ընդարձակեցին և վանքեր կառուցին»։

Այժմ այլ եւս բաւական թուով հայեր կան թէ Երուսաղեմի և թէ շրջակայ քաղաքներու մէջ։ Ըստ 1877ի ուս քահանայի մը հաշուեգրութեան, Երուսաղեմի բնակչաց թիւն է 30,000, որոց 15,000 հրեայ, 10,000 մահմեդական, 3,200 տեղւոյն եւ եւրոպացի օրթոդոքսութեան վերաբերեալ այլեւայլ ազգեր, 2,000 կաթոլիկութեան պատկանող ազգեր, 590 լուսաւորչական հայեր, 150 խրախ, 300 բողքական (անգլիացի և առաւել դերման՝ 75 հարիւր, 12 տարի կամ յետոյ Կենթադրուի որ այժմ հայոց թիւն անհամեմատ աւելցած լինելու է։

Ս. ՅՈՒՐԱՒՈՐԵԱՆ ՏԱՃԱՐ

Այս տաճարը կ՚պատկանի ա՛ռողջ քրիստոնեայ աշխարհին, ապա ուրեմն և Հայոց։ Ո խուսուրն երբ երթալու լինի Երուսաղէմ ամենէ առաջ երկրպագութիւն պէտք է երթայ այս տաճարին, որ իւր պատմական նշանակութեամբ կը կազմէ քրիստոնէից Պաղեստին երթալու առաջին և վերջին նպատակն։ Այդ տաճարն յայտնի է համայն քրիստոնեայ աշխարհին երկու անուանով. «Թիւրեղանի Տաճար» և «Յարութեան Տաճար» որովհետեւ այնտեղ կը գտնուին քրիստոնէութեան երկու անգին գանձերն, այն է Դողգոթայի ժայռն և Փրկչի գերեզմանի քարայրն։ «Ս. Յարութեան Տաճարն» իւր մեծութեան, բարձրութեան և ներքին ճոխութեան կողմէ կարող է հաւասարիլ քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն տաճարներու հետ։ Սակայն նորա մեծութիւնն ու փառքը չանհամեմատելիր ճարտարապետական չքեղութեան արժանաւորութեան մէջ։ Այս տաճարն է Տիեզերքի տաճարներէն վեհագոյնն, որովհետեւ նորա մէջ Աշխարհի Փրկիչը խաչուած, թաղուած է ու յարութիւն առած մեռեալներէն։ Այս տաճարն է ամենէ աւելի պատմական բոլոր տաճարներէն, որովհետեւ նա միայն տասնեւհինգ դարերու ընթացքի մէջ, դիմադրեց բազմաթիւ պատահարներու եւ աշխարհի զանազան դէպքերու սկզբնապատճառ եղած է։ Նա է Տիեզերքի ամենէ սիրելի և ցանկալի տաճարն, որովհետեւ նորա մէջ հոգեւորական միջոցներ գտան եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ։ Նա է տաճարներու Մայրն, որովհետեւ նորա մէջ, ո՛չ թէ մի ցեղ, ո՛չ թէ մի ազգ. ո՛չ թէ մի քրիստոնեայ հասարակութիւն իւր ազօթքը կը մատուցանէ Աստուծոյ (աղօթարանութիւն կը կոչուի), այլ բազմաթիւ ցեղեր, բազմաթիւ ազգեր, անթիւ լեզուներ եւ համայն քրիստոնեայ հասարակութիւն՝ իւրաքանչիւրն ըստ իւր ծիսակատարութեան եւ վարդապետութեան։

Տիրոջ դերեզմանի Տաճարը կը գտնուի Հրէական թաղի մէջ, հայկական թաղէն դէպի հիւսիս, եւ հիմնած է այն տեղն, որ երբեմն կանուանէր Մելքիոց հովիւ։ Հրեաներն այդ տեղն կ՚անուանէին Գողգոթա, այսինքն գանգի տեղ։ Այս տեղ կը պատուէին յանցաւորներն, այս տեղ նմանապէս, որպէս յայտնի է, խաչուեցաւ աշխարհի փրկիչը։ Մեռելոց հոգիոյը կը գտնուէր հին Երուսաղէմի պարիսպէն դուրս եւ արդի քաղաքի սահմանի մէջ մտաւ Ադրիանոսի օրով, ոչ վերանորոգեց Երուսաղէմ 136 թուին, եւ Դողգոթայի լերան վրայ շինեց Աստղիկի տաճարն։ Իսկ Քրիստոսի յարութեան տեղի վրայ շինեց Արամազդի տաճարն, որպէս զի այս կերպով մատնել ապ այդ քրիստոնէական տրրութիւնները։ Սակայն ունայն անցան հեթանոսաց և նոցա կոյսերաց ջանքերը։ Երուսաղէմի և առհասարակ Պաղեստինի սուրբ վայրերն, 300 տարուան ընթացքի մէջ, պահպանուեցան քրիստոնէից յիշողութեան մէջ, քրիստոնէից դաղանակցութեան մէջ։ Հայերն ո՛չ Երուսաղեմի և ո՛չ Բեթղեհեմի մէջ ունէին սեպհականութիւններ, այլ միայն ուխտի կուգային կերթային։ Ուխտի եկած ժամանակ կը բնակէին Հաբէշներու մոտ, որ սիրով կընդունէին հայերն որովհետեւ երբարու դաւանակից կը համարուին կրօնական մի քանի մարդասիրութեանց մէջ։ Հայ հոգեւորականներն տիան բնակիլ վարձով, ուստի երկար ժամանակ, մինչեւ որ վերջապէս բոլորովին արտաքսեցին Հաբէշներն ու Խրախներն։ Հայերն, այդ տեղերու լիակատար տէրն լինելէ յետոյ, չենցուցին ու ընդարձակեցին և վանքեր կառուցին»։

Այժմ այլ եւս բաւական թուով հայեր կան թէ Երուսաղեմի և թէ շրջակայ քաղաքներու մէջ։ Ըստ 1877ի ուս քահանայի մը հաշուեգրութեան, Երուսաղեմի բնակչաց թիւն է 30,000, որոց 15,000 հրեայ, 10,000 մահմեդական, 3,200 տեղւոյն եւ եւրոպացի օրթոդոքսութեան վերաբերեալ այլեւայլ ազգեր, 2,000 կաթոլիկութեան պատկանող ազգեր, 590 լուսաւորչական հայեր, 150 խրախ, 300 բողքական (անգլիացի և առաւել դերման՝ 75 հարիւր, 12 տարի կամ յետոյ Կենթադրուի որ այժմ հայոց թիւն անհամեմատ աւելցած լինելու է։

Ս. ՅՈՒՐԱՒՈՐԵԱՆ ՏԱՃԱՐ

Այս տաճարը կ՚պատկանի ա՛ռողջ քրիստոնեայ աշխարհին, ապա ուրեմն և Հայոց։ Ո խուսուրն երբ երթալու լինի Երուսաղէմ ամենէ առաջ երկրպագութիւն պէտք է երթայ այս տաճարին, որ իւր պատմական նշանակութեամբ կը կազմէ քրիստոնէից Պաղեստին երթալու առաջին և վերջին նպատակն։ Այդ տաճարն յայտնի է համայն քրիստոնեայ աշխարհին երկու անուանով. «Թիւրեղանի Տաճար» և «Յարութեան Տաճար» որովհետեւ այնտեղ կը գտնուին քրիստոնէութեան երկու անգին գանձերն, այն է Դողգոթայի ժայռն և Փրկչի գերեզմանի քարայրն։ «Ս. Յարութեան Տաճարն» իւր մեծութեան, բարձրութեան և ներքին ճոխութեան կողմէ կարող է հաւասարիլ քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն տաճարներու հետ։ Սակայն նորա մեծութիւնն ու փառքը չանհամեմատելիր ճարտարապետական չքեղութեան արժանաւորութեան մէջ։ Այս տաճարն է Տիեզերքի տաճարներէն վեհագոյնն, որովհետեւ նորա մէջ Աշխարհի Փրկիչը խաչուած, թաղուած է ու յարութիւն առած մեռեալներէն։ Այս տաճարն է ամենէ աւելի պատմական բոլոր տաճարներէն, որովհետեւ նա միայն տասնեւհինգ դարերու ընթացքի մէջ, դիմադրեց բազմաթիւ պատահարներու եւ աշխարհի զանազան դէպքերու սկզբնապատճառ եղած է։ Նա է Տիեզերքի ամենէ սիրելի և ցանկալի տաճարն, որովհետեւ նորա մէջ հոգեւորական միջոցներ գտան եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ եւ պիտի գտնեն միլիոնաւոր սրտեր գոհ։ Նա է տաճարներու Մայրն, որով

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՏ ՄԼՐՔԸՆԹՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 5,978,946
ՀԱՍՍՏԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 1,788,964

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,131,348
ՀԱՍՍՏԹ 1885 ՏԱՐՒՈՅ 898,072

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Ր Ի Թ Ա Ց Մ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 500,000 — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 120,597

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ջոգէնաւուց և առ ադատանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Զալաթիոյ Գօմիսիոն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՕԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՆՈՐՎԷԿԵԱՆ ԻՒՂ

ԿԱՄ ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՃՇՄԱՐԻՏ ԻՒՂ ՇԻՇԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ն. ԹԷՈՏՈՐԻՏԷՍԻ

Այս ձկան իւղքսան տարիէ հետէ կը յանձնարարուի մայրաքաղաքիս բժիշկներէն։ Այս առաջնակարգ պատրաստութիւն բաղմաթիւ վկայագրեր ստացած է, իբր ամենէն ազդեցիկն այն ամէն հիւանդութեանց մէջ յորս մարիւ ձկան իւղ գործածել հարկ է։

Մարիւ ձկան իւղը մեծաքանակ և փոքրաքանակ կը ծախսուի չիչերով ի

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Ն. ԹԷՈՏՈՐԻՏԷՍԻ

244, Բերայի Մեծ Փողոց, 244

Կալաթա-Սերայի ոստիկանատան դիմաց

ԿԵԱՆՔ, ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ. ՄԱՔԵՐՈՒ։

ՄԻԼՐՈՔ

ՄԵՔՕՔԵՐՈՒ ՄԵՆԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈՊԷՍ

Իրապէս իրենց առջի թարմ գոյնն կը գտնեն ձերմակած կամ գունաթափ մազերը. Կը դադրեցունէ անոնց թափելը. Կը մաքրէ գլուխը, կը վերջացունէ թեւիր, ու մազերուն նոր կեանք, աճումն, փայլ ու գեղեցկութիւն կուտայ։ Կը վաճառուի երկու չափով մեծ շիշերու մէջ։

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Եւրոպա Դարիզ ու Նիւ Եորք։

Կը գտնուի Ն. և Ժ. Գանդիլք եղբարց բրիտանական դեղարանն, Բերա, Մեծ փողոց. Եմանոյ Դարուանա, Անգլիական մթերանոց, Եւրքէք Գալաթարմ. և Իզիատր Լագանտէլլա, 433, Բերա Մեծ փողոց։

ԳՈՒԻՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

ՐԻԼԱՅԸՆՍ

Մովային ապահովագրութիւն։ —Դիմել առ գործակատարն ընկերութեան, Գ. Ժ. Վ. Ուիթթոլ, Ուիթոլ խան Պահչէ-գարու Պոլիս. կամ Ղալաթիա Մէրթէպանի փողոց Իզզէթ բէյ խան թիւ 6։ 507

24, Բերլէմէ դաղար, Դալաթա

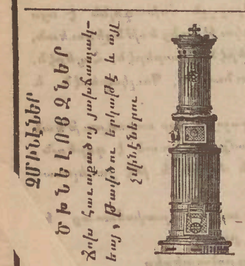

Հ. ԼԱՆՋ

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԳՈՐԾԻՆԵՐ

(Գղնէջ, մուլածոյ և թարմ երկաթէ)

ԽՈՀԱՆՈՑԻ ՁՄԻՆԷՆԵՐ

ԲԼԳՐՈՒԼՈՎ, ՏԱՐՑՈՎ, Վ.ԱՌԱՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹԵԱՑ ՄԱՆՐ ԳՈՐԾԻՔ

Ամէն տեսակ գործիք

ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹՔ

Նորագուիթեան գործանաց

ԵՐԿԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՑՔ

Տատանոց-Կշռորդք-Յորենի կշռորդ

ԴԱՆԱԿՆԵՐ

Քրիսթոֆլէ ոսկերչական գործեր

32, Մահմուդիէ փողոց, Գալաթա

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԳՐԱՍԵՆԿԻ ՌՈՒՍԻԿՈՅ

եւ եւ եւ

Գործարան վաճառականութեան տարարերու

ՍԻԿԱՌԷԹԻ ԹՈՂԹ

ԿԱԼՈՊ

Ճարտասական արտագրութիւնք և ամենայն ա ընտիր

ԳԻՆԵՐՆ ՑՈՅՑ ԶԱԳՈՒՈՐ

Մեծաքանակ և խոշորագնիկ վաճառուած

Գաւառական յանձնարարութիւնք

Սուլթան Համամ Ֆինոյլլեան խան, թիւ 1 և թիւ 27 ու 28 Զաղշելը խան, ՊՈԼԻՍ։

ԱՑԵՐԻ ԱԱՐՍՈՒՓՈՐԻԼԼՈՆ

Արեան անմաքրութիւնը յառաջ կը բերէ կարմրութեան մէջ ուժի և առոյգ վիճակի նուազումն, որ կը պատճառէ խոլ և բազմատեսակ խուլական հիւանդութիւնք, մարմնի վշտուկք, շաբաթական պտարներ, ուռոյցք, վէրք, գոնոքութիւն, օձիկ, ո կորի հիւանդութիւնք, հոգեվարա (եղէլ) և ջրացաւ։

Արեան մէջ խոյի հակամարմնութիւնը ընդհանրապէս ուրիշ չատ հիւանդութիւններ ալ կը պատճառէ, ինչպէս ոտամարմ, երիկամանց և լեարդի տկարութիւնք, դալուկ, անեռարտութիւն, թանչք, մերամաղտոտութիւն, սրտի հիւանդութիւնք, ընդհանուր անզօրութիւն և չատ ուրիշ թոքային ախտք։

Աշտ և ախտջի վէրք և այլ նման հիւանդութիւնք ընդհանրապէս խոլային արբամաղտութեան հետեւանքն են։

Կանացի տարորութիւնք ընդհանրապէս ապացոյց են թէ կարմրութեան մէջ հիւանդում մը և խոլային տարամաղտութիւն կայ։ Նաեւ գաղիական ախտն արեան թունաւորման ամենէն սոսկալի տեսակն է և ամենէն վտանգաւոր ազդիւր խոլային հիւանդութեանց ծագումն տալու։

Արդ՝ արեան ամէն տեսակ անկարգութեանց և խոլային հիւանդութեանց համար Այերի զտեալ Սարսափելիայի բաղադրութիւնը գիւտուած դարմաններուն մէջ ամենէն զօրեղն և լաւագոյն դեղն է, ինչպէս բազմաթիւ փորձերով հաստատուած է։

Կը ծախսուի դեղավաճառաց քով։ Կեդրոնատեղին է Ղալաթիոյ Բէրլէմիզ բազար եէնի ճանի դրան կից Ս. Մ. Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը։

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Ծովային, ցեղային և ցամաքային ապահովագրեան

Մէկէմա Ալի բաշա խան, 2, Պոլիս

Սորագրելոց, Մ. Թիւլպենճեան եւ կոմ, պատիւ ունին ծանուցանել վաճառականաց թէ Ընդհանուր Գործակատար անուանուած են Մանհայմի Ռեասիսիոնսն Մարիդիմ Ընկերութեան։

Compagnie de Ré-Assurances Maritimes de Mannheim

Այս ընկերութիւնս, Պայմանագրութեամբ հաստատապէս կազմուած վնասով ծովային ապահովագրութեանց ուրիշ ընկերութեան մը հետ, ունի ընկերային միացեալ դրամագլուխ մը Ֆր. 15,000,000
Դրամագլուխ շրջաբերութեան համար 7,500,000
Պահեստի դրամագլուխ 775,000
Պահեստ ստանձնելու վտանգներու և չվճարուած վնասուց համար 1,750,000

Ուրեմն, Մանհայմի Ռեասիսիոնս մարդիկ Ընկերութիւնն ամէն երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ շոգենաւով, առագաստանաւով, երկաթուղւով եւ ներքնակալ կամ ապատեալ պրանաց ապահովագրութեան համար։

Ընկերութիւնը նաև մասնակից է «Ա.Ր. ԺԷԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ»

Union pour l'Assurance de Valeurs

և հիմք ընկերութեանց համերաշխութեան ներքեւ,

որ 30,500,000 Ֆրանքի

դրամագլուխ մ'ունին, յանձն կ'առնու ապահովագրել ամէն տեսակ արժէք, արժէթղթեր, կրան, պանդուսա, գոտարկէն եւ, որք կը զրկուին թղմատարութեան և ուրիշնոգ ակաց միջոցաւ։

Այդ ընկերակցութիւնները կազմող ընկերութեանց տնօրէնքն ապագրեալ են ապահովագրութեան մուրհակաց վրայ։

Առաջի ընկերութեան ԴՐԱՍԱՏԵՐՑ անուանները.

Բարիզ	Գոնդուսա ա'Լիզոնդ տը Բառի (Լիմտրն Լէտա Գասէնդի Պէնգլին և ընկ.
Լոնտոն	(Հնդկատանի, Աւստրալիոյ և Չինաստանի Պանքա
	(Աւստրալիական միացեալ Պանքա
Համբուրգ	Պերլինի գերմանական Պանքա
Ամսդերտամ	Ամսդերտամի Պանքա
Ամվերս	Ամսերտամի վարկի Պանքա
Լիէժ	Ընդհանուր Պանքա Լիէժի
Պրուսել	Ընդհանուր ընկերութիւն յօգուտ ազատային ճարտարութեան
Մանհայմ	Վարկի հունական Պանքա
Պերլին	Ս. Պրպերէսպարը
Վրէննա	(Գրեան Անշղպատ
	(Աւստրիական Պանքա Վիէննայի
Բեռ երեսպուրկ	Ժ. Ի. Կիւնզպուրկ
Գարէնհակ	Երկրագործական Պանքա Ջանիմարքայի
Հնոմա	Բան. Հոթեր և ընկ.
Զմիւռնիա	Տը Գուամէր եղբարք
Պուգրեշ	Ուռումանական Պանքա
Սոֆիա	Հարստատութեան վարկի Պանքա
	Ցուսատատութեան

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալութեան գրասենեակը, Սարնըջալը խան, 6, Գալաթա։

Ընդհանուր գործակատար
Մ. ԹԻԼԼԵՆՇՃԵԱՆ եւ կոմ

DEUTSCHER Handels-Verein

ԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿ Ի ԳԼԻԼԻՆ

ՅԱՐԳԱՐՈՒՄՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ, ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔ հանրագուտ չինութեանց, նամակատարութեանց, քաղաքային վարչութեանց համար եւ։

ՇԻՆՈՒԱԾԱՆԻՒԹՔ երկամ ուղեաց։

ՇՈԳԵՇԱՐՔ, ջրաշարք և հողմաշարք մեքենայք, ջրհանք եւ։

ԵՐԿԱԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ և ճարտարական մեքենայք։

ԳՈՐԾԻՔ ամէն տեսակ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ լուսաւորութիւն։

Գերմանական Աւեւտարական Ընկերութեան ներկայացուցած հաստատութեանց ապրանաց մանրամասն ցանկերն և ընդարձակ տեղեկութեանց համար դիմել առ իւր գործակատարներն ի Կ. Պոլիս։

ՀԻԼԿՕ և Ֆրիկար ԼԱՒԴԷՐՋՈՒՆԿ Ֆանարքլիան խան, 15 և 16, Կ. Պոլիս

ԵՐԵԹԻԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ա.Ա.Ջ.ԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ընդ Դէջ Աէլիս, Կ. Պոլսոյ և Օսմանի

ԹՈՎ ՄԱՍ ՈՒԻԼՍՐՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Անլպանս	2,000	Լէբանդօ	4,500
Անձելս	3,000	Պարէնկս	4,300
Արկս	1,300	Պարսամ	2,500
Պասսանս	3,500	Պէրս	2,000
Պորտանիս	2,200	Դէրս	2,000
Պրավս	2,000	Օթելլս	5,000
Գէլրս	2,600	Օրլանս	3,000
Գարիբս	2,500	Օրբանդս	4,500
Գամէս	2,400	Օդդս	2,000
Գագս	2,000	Բասիդիք	1,200
Գոմս	2,700	Բալերմ	3,200
Տիրս	2,500	Բասգէր	1,700
Տոմիս	1,800	Բիրս	2,800
Լբրաքս	2,600	Բիսմարք	1,400
Տրաքս	2,600	Բիսմարս	3,200
Ֆալլքան	800	Բոլլս	3,000
Ֆիրս	1,700	Բոմանս	5,500
Ֆլամինիս	1,600	Բամէս	3,500
Կալիէս	5,500	Պալէրմս	4,000
Կիդանս	2,200	Պարֆս	2,000
Կոզ	1,800	Պէլֆս	2,000
Կրասանս	2,200	Սարէնդ	4,300
Հանիս		Թասոս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ուիլսն	3,000
Հիասկս	3,000	Թիկեր	1,300
Հիւմկերդ	1,200	Թօլեսս	2,800
Ձիրս	2,300	Քասնդ	3,600
Քէլրս	2,000	Եէսսս	1600
Քօնիս	2,200	Զէրս	3,000
Լէս	2,000	Զէրս	41,6

Թօլիս չոգենաւը, նաւապետ Մօնոս, ընդհանուր վաճառքով Հալէն սատ հասած է։

Ուիլսս չոգենաւը, նաւապետ Նիւմէն, ընդհանուր վաճառքով սպիտ կը բեռնաւորի ի Հալէ և ամսոյս 3 ին պիտի մեկնի ուղղակի Կ. Պոլիս դալու համար։

Ո-ղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կընծայուի

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ՖՐԻՏՏԷՐԻՔ ՀԻԼՏ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալ
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միսլէթ խան Ղալաթիա։

514

ՌԱԲԱՏԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԼԷԹ, Մէնէրէլոնի և Օրէսայի գծէ կանոնաւորապէս բանող

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ալամ Շէրֆ	3,000	Գէրգ
Լաբլաս	2,500	Կանէրս
Լիգատիա	2,500	Գրուիչանց
Լաքանիա	2,500	Սուլիք
Գանէտանիա	2,500	Մարլ
Լուսիտիա	2,800	Ֆոթրոպիլ

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կընդունի Կրոտարան երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամեն գիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ՝ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
513 Գործակալք

ՅԻՇԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՍԵԼԱՆ

Ն. ԲԱՐԷ, ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէլիէ և Բէյրութ գծէ կանոնաւորապէս բանող

Դամասն, Տրապիզան և Պանդէրմա երթալիք յատուկ շոգենաւն է ը Մեսրի որ գեկտեմբեր 4ին պիտի մեկնի ի Պոլսէ։

Մարսիլիա երթալիք յատուկ շոգենաւն է ը Մէնէրէլ որ պիտի մեկնի դեկտեմբեր 13ին։

Բ-ղեղէն և արտ-ոքսրեան

Նաւագրելի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹՐԻՆԻԹԻ ԲՐԷՆԻԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միսլէթ Մատանէ փողոց, թիւ 14
514

ՍԻՆԿԷՐԻ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՑՆԵՐԸ

Կը գտնուին միմիայն ի Պոլիս, Մահմուտ բաշա, 90,—ի Կալաթա Կալանի խան, 2,—ի Բերա, Կալաթա Սէրայի գիմաց։

Ժ. ՆԻՏԼԻԿՆԷՐ

Վճարման դիւրութիւն
Զգուշանալ կեղծերէն։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԼԷԹ Ի ՄԷՆԷՐԷՆԻ ԵՒ Օրէսայի գծէ բանող

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանդիա	4200	Գիմիրա	3000
Ֆէրս	4000	Օսարիս	3000
Օսմանլի	4000	Նէրիթս	3000
Սէլանդիա	3250	Բէրա	3000
Թիրս	3250	Լօգիա	800
Մակասար	3250	Օրնոտա	800
Մարիսթս	3250	Սէրիլ	700

Օսարիս չոգենաւը, նաւապետ Բօլ, ամսոյս 19ին Լիվերբուլէն ասա կ'ապասպասի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթթոլ խան
ՃԼՅՇՄ ՄՈՍ ԵՒ ԸՆԿ
513 Հ. 1, Ճէյմ Պարիդ, Լիվերբուլ

ՓԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՍՉԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՑ

Ամէն ամիս ի մանրամասն կը բանայ Լիվերբուլ և Մէնէրէլոնի գծէ։

Ուղեւորք և ապրանք կ'ընդունուին Նիւ Եորքի, Պոսթոնի, և Միացեալ Նահանգաց ու Գանատայի ամէն կողմերուն համար, Եմմանուէլ Հայնրի, Ռուէնի, Բարիզի, Լոնտոնի, Պատաւիի, Մանչեսթրի, Պրատֆորտի եւ եւ համար։

Ուղեւորաց համար ամէն դիւրութիւն կընծայուի։

Ամէն ջոգենաւու ալէջ կայ Լին ֆոնդիք մը

Ընկերութեան ջոգենաւերը նշանաւոր հանրայանաւն իրենց հանգստութեամբ և կանոնաւորութեամբ։

Տեղեկութիւն ջոգենաւերը, նաւապետ Մաղ Նէյ, գեկտեմբեր 9ին Լիվերբուլէն ասա կ'ապասպասի։

Գործակատար ԹՈՄԱՍ Զ. ՀՈԼԻ
թիւ 1 Ֆիւչիւք Հալի
511 փողոց խան Ղալաթա

ՅԱՐԷՏ ԼԻՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՍՉԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՑ

Ամէն ամիս Լիվերբուլ և Մէնէրէլոնի գծէ բանող

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիան	2500	Գալիլեան	3700
Ալպանիան	2500	Գալիլեան	3700
Անտալուզիան	2500	Գալվեան	3700
Ամերիկեան	2500	Իտալիան	5500
Գրանդիան	3700	Իսպանիան	5500
Գանգարիան	6000	Իսպանիան	5500
Գուլկարիան	6000	Լեհաստան	2200
Քասթ Էլեան	800	Լիսաբոնեան	2500
Սայրենեան	2000	Լիսպոն	800
Տուրոյ	700	Օրանթոյ	700
Էմիրցի	3700	Բերբերան	3800
Ֆարիան	3700	Վալենսիան	6800
Ֆինէնեան	3700	Վիրջինեան	6800

Ո-ղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ
ԷՍՏՈՒԱՐՏ ԼՕՖՏՈՆԻՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Քիւչիւք Միսլէթ խան, Ղալաթիա։

Նաւագրելոց, Պարտնագ Ֆրէտ, Լէյտանտ և ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներ՝
Կ. Գալիս, Խուսրաւ Լաֆանդէն.
Զիսպաղար, Գ. Գ. Քարլէր եղբարք
Մէրքանդրիա, Կ. Լ. Վահան և ընկ.
Մարդա, Ռ. Քամիրիրի.
Նիրս, Ա. Մ. Մարքոփորտաղ
Զմիւռնիա, Գ. Ուիդոլ և ընկ.
512

ՏԱՍՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ԳԱԶՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱՏԱՍՊԱՆ ՆԻ ԱՆՈՒՇԱՀՈՑ

ՃՇՄԱՐԻՏ ՓՈՇԻ

Սենեկաց եւ զգեստուց համար

Ա. ՄԱՂԱԳՈՂԼՈՒ
Ի Սուլթանի (Դ-մ-ա-)

Կեդրոնատեղի ի Կալաթա, Ճոն Լէյտ Լայտ խան, 2։

Գրասենեակէ Ա. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՐԵՒԼԻՔ ԼՈՒԳԱՐԱՆ

ԱՐԿԱՆԱՆԱՔԱՐ տաշելի կարգի և զանազան պատ, կրնալով ՍԻՏՆԷՅ ՆՕՈՒԻԼ նշանը։

Կաշի ՓՈՂԵՐ ամէն մեծութեամբ, մեքենայներու համար։

ՌԵՏԻՆԻ իւղ մեքենայից համար։

ՄԱՂՃԱԿԱՆԷՔ երկամէ և արտրէ։

ՄԵՄՈՒԼՔ ընդօրինակութեան։

Զանազան տեսակ ԳՈՐԾԻՆՆԵՐ առ արտրէք։

Անգլիական ԹԱՆԱՔ տպագրատանց համար։

ՍԻՏՆԷՅ ՆՕՈՒԻԼ ԵՒ ԸՆԿ.

Վաճառական և ընդհանուր գործակալք

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դէպրդ պէյ խան, Եիւրքէք Գալաղրամ Գալաթիա, Կ. ՊՈԼԻՍ

Միակ կեդրոնատեղի

ՄԻԼՆԵՐԻՆ ԳՐԱՄԱՊԱՆԵՑՔ

Որոնք գործն կը դիմադրեն մրոտ և խոտոտման

Գնոցաց համեմատման համար մեր վաճառատանց մէջ կը գտնուին վկայագրեր Եվրոպայի մէջ եղած փորձերու ապացոյցներ։

ԲԼԱՔԷ ԱՐԾԱԹԵՂԷՆՔ

Անգլիոյ հռչակաւոր գործարանի

ՁՕՆ ՆՕՈՒԻԼ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԱՄԵԼԻՔ, ՄԱՐԱՏՔ ԵՒ ԶՄԵԼԻՔ

Նոյն վաճառատան

ԲԵԹԴՐԱԼԻ ԼԱՄԲԱՐՆԵՐ

Նոր կատարելագործութեամբ շինուած, երիս լոյսով

Վաճառատունս յանձնարարուելովք կընդունի ամէն տեսակ ապրանքներ ապասպրելու։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ — ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ-ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ ի 1 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1886, մինչեւ ցնոր ծանուցումն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

	4	6	8	2	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Կ. Պոլիս	6	5	6	44	7	42	7	45	8	9	8	40	9	10	9	44	10	20	10	48	11	22
Գումը—գարու	6	24	6	3	7	22	7	55	8	18	8	49	9	19	9	53	10	29	10	57	11	31
Եէնի—գարու	6	28	6	57	7	26	...	...	...	8	53	9	23	...	...	10	33	11	1	11	35	12
Տարուա փաչա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Սամսթիա	6	34	7	3	7	32	...	...	...	8	59	9	29	...	...	10	39	11	7	11	41	12
Եէսիլ—գուլէ	6	38	7	7	7	38	8	5	8	26	9	4	9	32	10	4	10	43	11	10	11	45
Մարիդիւղ	6	49	7	19	7	50	8	19	...	9	46	...	...	...	...	10	55	...	...	...	11	58
Ա.Յ Սթէֆանո	...	...	7	28	7	59	8	31	...	9	25	...	...	...	...	11	4	...	...	...	12	8
Քիւչիւք Չէք	...	...	...	...	8	40	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	12	16

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	41	43	1
	Առաւօտ												Իրիկուն									
	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.	ժ.	ր.
Քիւչիւք Չէք	...	6	35	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	52	...	...	...	...	...	...	6
Ա.Յ Սթէֆանո	...	6	44	...	7	41	...	8	40	...	...	9	39	...	...	...	11	21	...	...	2	4
Մարիդիւղ	6	25	6	54	7	27	7	51	...	8	50	...	...	9	49	...	...	...	11	31	...	3
Եէսիլ—գուլէ	6	38	7	6	7	39	8	3	8	34	9	4	9	38	10	4	10	14	11	16	11	44
Սամսթիա	6	42	7	10	7	43	8	7	8	38	9	8	9	42	...	...	10	18	11	20	11	48
Տարուա փաչա	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Եէնի—գարու	6	48	7	16	7	49	8	13	8	44	9	14	9	48	...	...	10	24	11	26	11	54
Գումը—գարու	6	52	7	20	7	53	8	17	8	48	9	18	9	52	10	10	10	28	11	30	11	58
Կ. Պոլիս	7	...	7	28	8	1	8	25	8	56	9	26	10	...	10	18	10	36	11	38	12	6

Գոյգ ծրարներն անխարի կ'ընդունուին ամէն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարք Պոլսէն Պարքի գիւղ կամ աւելի հեռի կայարանաց միջև բանող կառախմբոց մէջ միայն Թիւ 1 և 2 կառախմբերն ունին Ա. Բ. և Գ. կարգի վագոններ. մինչս կառախմբերն ունին միայն Բ. և Գ. կարգի վագոններ։